

Зацвярджаю

«/ / » 01.11.2017 года

намеснік старшыні РЭСЦІ
арганізацыіната камітэта

намеснік Міністра адукацыі

Р. С.

Сідарэнка

ТРЭЦІ ЭТАП XXXIV РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

11 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Варыянт I

Задание 1. Вызначце, на які склад прыпадае націск у формах назоўнага склону прыведзеных у табліцы слоў, калі яны ўжываюцца ў множным ліку і ў спалучэнні з лічэбнікамі *два (дзве)*, *тры, чатыры*. Парадкавы нумар націскнога склада ў словаформе і літару, што абазначае націскны гук, запішыце ў адпаведным слупку паводле ўзору, паказанага для слова *качарга*.

Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 бала – за кожны правільны адказ).

Адзіночны лік	Множны лік	З лічэбнікамі 2, 3, 4
Узор: <i>качарга</i>	2, э	3, і
<i>поплаў</i>		
<i>верацяно</i>		
<i>ліфт</i>		
<i>пяро</i>		

Задание 2. З прапанаваных ніжэй слоў, ужыўшы іх у патрэбнай граматычнай форме, складзіце пяць фразеалагізмаў з кампанентам *ком* (таксама ў патрэбнай граматычнай форме), запісаўшы іх у правым слупку насупраць адпаведных ім значэнняў.

Словы-кампаненты для складання фразеалагізмаў: *гуляць, і, мышка, мяшок, па, прабегчы, пята, у, у, ў, укінуць, хата, чорны.*

Максімальная колькасць балаў – 5.

‘вельмі малы, невысокі, нізкарослы’	
‘той ці тое, пра вартасці якога загадзя не ведаеш; невядомае, няпэўнае’	
‘сапсаваліся адносіны паміж кім-небудзь; хто-небудзь пасварыўся з кім-небудзь’	
‘выклікаць сварку, пасварыць каго-небудзь (часцей мужа з жонкай)’	
‘хітраваць, стараючыся падмануць каго-небудзь’	

Заданне 3. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

У самой головы оврага, в нескольких шагах от той точки, где он начинается узкой трещиной, стоит небольшая четырехугольная избушка, стоит одна, отдельно от других. Она крыта соломой, с трубой; одно окно, словно зоркий глаз, обращено к оврагу и в зимние вечера, освещенное изнутри, далеко виднеется в тусклом тумане мороза и не одному проезжему мужичку мерцает путеводной звездою (*По И. С. Тургеневу*).

Заданне 4. Пазнайце назвы асоб мужчынскага полу па іх значэннях. Вызначце, як ўтварыліся слова.

Максімальная колькасць балаў – 6 (0,5 бала за кожнае правільна запісаное слова, 0,5 бала за кожную правільну вызначаную ўтваральную аснову і 0,5 бала за кожны правільна вызначаны сродак слова ўтварэння).

Значэнне слова	Слова	Утваральная аснова	Сродак слова ўтварэння
Узор: ‘ <i>той, які танцуе</i> ’	<i>танцорка</i>	<u><i>танцор</i></u> (☐)	-к-
‘ <i>той, хто заступаеца за каго-небудзь, абаронца</i> ’			
‘ <i>смелы чалавек</i> ’			
‘ <i>акцёр, які іграе камічныя ролі</i> ’			
‘ <i>той, хто рэгулюе рух на дарогах</i> ’			

Заданне 5. Дапішыце ў табліцу, дзе трэба, назоўнікі ў форме адзіночнага ці множнага ліку.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал за кожнае правільна запісаное слова).

Адзіночны лік	Множны лік
	карункі
	блізняты
прасціна	
	даспехі
дно	

Заданне 6. У крылатым выслоўі А. Вярцінскага «*Жыццё даеца, каб жыццё тварыць*» інфінітыў *тварыць* з'яўляецца выказнікам. Складзіце і запішыце сказы, у якіх інфінітыў выступае ў ролі названых членаў сказа.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал за правільна складзены сказ).

Сінтаксічна роль	Сказ
1. дзеянік	
2. дапаўненне	
3. азначэнне	
4. акалічнасць	

Заданне 7. Без сумнення, кожны з вас карыстаўся жартаўлівымі фразамі, пабудаванымі на спалучэнні гукаў, якія робяць цяжкім яе (фразы) вымаўленне. Іх называюць... Запішыце, як іх называюць, якія моўны прыёмы выкарыстоўваеца пры іх стварэнні, як гэты прыём дзейнічае. Прыведзіце ўласны прыклад такой фразы.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 бала – за назыву фразы, 0,5 бала – за моўны прыём, 2 балы – за апісанне механізму дзеяння гэтага прыёму, 1 бал – за ўласны прыклад).

Задание 8. Пранумаруйце ўрыўкі з мастацкіх твораў так, каб яны размясціліся ў храналагічным парадку паводле часу напісання.

Максімальна колькасць балаў – 5.

No

Слухаў хлопчык тое гранне,
Пад сабой не чуў зямлі,
Бо ў тых зыках чаравання
Спевы ўласныя плылі,
Струны сэрца ў ім дрыжалі,
Як дрыжыць блісканне зор
У надземнай цёмнай далі,
І музыкам падпявалі
І ляцелі на прастор.

No

...На Пуцявішчы, у Панаса,
Ён там ля лазьні блізка жыў.
Што ж, чалавек ён быў рахманы,
Гарэлкі ў губы ён ня браў,
Затое ў ласцы быў у пана –
Яго пан дужа шанаваў.

№ _____

Улетку ён рабіў зондэрфюрэру печы.
 Знайшлі яго і прывялі, вядомага на ўсю
 ваколіцу. Пяць раніц дзяжурны жандар
 абшукваў яго і кожны раз адноўкава
 весела знаходзіў у кішэннях майстра тое
 самае крэсіва, самасад і кавалак
 чорнага хлеба. А печы атрымаліся
 выдатныя. Кухар хваліць пліту, а сам
 зондэрфюрэр – грубку з белай кафлі.

№ _____

Жыгімонт. Барба-а-а...
 Чорная Панна. Абліты цъмяным
 срэбрам лес і дол.
 Жыгімонт. Любая...

Чорная Панна. І болей не чутно
 птушыных песень.

Жыгімонт. Родная...

Чорная Панна. Усімі зоркамі мяне
 цалуе ноч.

№ _____

Ажно пакуль камароўскі не крыкнуў
 ім:
 – Гэта ж Ляновічыха!

Імя гэтае як бы ўсё ім
 растлумачыла, і яе не толькі тут жа
 прынялі ў шайку, але, бадай, ужо лічылі
 завадатаркай; каб іх арыштавала ў той
 час міліцыя, то, безумоўна, усе тыя
 смельчакі паказалі б на яе: гэта яна
 першая!

Заданне 9. Закрэсліце факты, якія вы лічыце недакладнымі.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1. Падчас знаходжання ў Францыі Адам Міцкевіч чытаў лекцыі ў Парыжскім універсітэце.
2. У арганізацыю БелАПП уваходзілі выдатныя майстры слова Казімір Свяяк, Гальяш Леўчык, Антон Навіна, Ядвігін Ш., М. Гарэцкі.
3. Першы купалаўскі зборнік “Жалейка” мог і не выйсці. Фундатар Аляксандр Ярэміч доўгі час думаў, якому творцу аддаць грошы. Паміж Сяргеем Ясеніным і Янкам Купалам выбраў Купалу.
4. Самуіла Плаўніка выключылі з ешыбота¹ праз вершы, прысвечаныя ўяўнай дзяўчыне Мірыям. Ягоную кніжку спалілі на падлозе сінагогі, а сябры адракліся ад паэта.
5. Радкі У. Дубоўкі «У ветры дзікім не загінеш, // чарнобылем не зарасцеш...» прысвечаны памяці пра Чарнобыльскую трагедыю.

Заданне 10. Вызначце паводле стылю аўтара і назву мастацкага тэксту.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1. Нагам стала мокра. Спачатку вада толькі чулася, дзе пасталы ўціскалі пакошу, потым стала хлюпаць між куп'я. Неўзабаве *** ужо ўвайшоў у ваду, якая абступіла, нібы нанова абгарнула ногі. Анучы ўраз прамоклі, калошыны знізу таксама сталі мокрыя, і ногі зрабіліся важчэйшыя, быццам самі набраклі вадою. ... Цёплая

¹ Ешыбот – вышэйшая школа па падрыхтоўцы рабінаў – служыцеляў культуры ў іўдаізме. судзя па пытаннях рэлігійнага і сямейнага жыцця ў ўрэйскай ашчыні.

вада, і – дзякую богу. Ідзі, хлюпай пасталамі, вядзі касой мерна, роўна, справа – налева, справа – налева. Праўда, трохі цяжэй стала ісці – касу трэба амаль увесь час тримаць навісу, многа вады. Касіць тут не тое, што на сухім месцы. Запытай любога ..., і ён табе скажа, што Мокуць – чортава месца, гіблае для касца.

()

2. Яна была больш чым проста жонкай, яна была другам да смерці. Мы жылі доўга і шчасліва, як у песні: Пакуль сонца зсяла над грэшнай зямлёю... Але яшчэ і зараз я часам бачу ў сне сівыя верасовыя пусткі, чэзлую траву на паверхні прорваў і ***, якое скача па дрыгве. Не бразгаюць цуглі, моўчкі сядзяць у сёдлах прамыя постаці коннікаў. Вечер развейвае іх валасы, плашчы, грывы коней, і самотная гострая зорка гарыць над іхнімі галовамі. ... Я прачынаюся і думаю, што не прайшоў ягоны час, пакуль ёсьць цемра, голад, нераўнапраўе і цёмны жах на зямлі. Яно – сівал усяго гэтага. Хаваючыся напалову ў тумане, імчыць над змрочнай зямлёй ***.

()

3. Наўздагон за зніклай чарадой, з апошніх сіл перабіраючы крыллямі, не дужа высока ляцеў, быццам шкандыбаў у паветраным абшары, адсталы падбіты журавок. Ад яго амаль чалавечай роспачы аж здрыгануўся здзіўлены ***, нешта супладнае сваім затоеным пакутам пачуў ён у tym жалобным голосе, і грымаса болю і жалю скрывіла яго круглявы хлапечы твар. А журавель кричаў, кідаў у ветраны прастор дарэмныя гукі трывогі, махаў і махаў аслабелымі крыламі, пяўся наперад сваёй доўгай выгінастай шыяй, але дагнаць чародку не мог. Баец aberуч ухапіўся за галаву, зацяў вушки, напяўся, з усяе сілы сціснуўся, каб толькі стрываць.

()

4. Увесень у Бярэзаўцы рака мялела і рана жаўцелі бярозы, – раслі на балоце. Жаўцелі заўёды знізу, паволі, не так, як вольхі, якія чакаюць першых маразоў, тады чарнеюць і асыпаюцца за адну ноч. Цішыня стаяла ўсюды: і ля хаты, і на пасецы, і на балоце – з вёскі слуды не далятае ніводнага гуку. Затое тут жыло сваё рэха – дзень і ноч, зіму і лета, асабліва ўвесень.

()

5. I Серж пабег, азіраючыся, а стары чалавек доўга стаяў і ківаў галавой. Пасля ён паволі пайшоў тратуарам, звыкла сабе пакульгваючы на левую нагу і пастукваючы палкай па мокрых асфальтавых плітах. Ён дайшоў да чыгуначнага пераезда. Шлагбаум быў спушчан. Стары чалавек астаўся чакаць, пакуль пройдзе поезд. Бадай што ўжо зусім змеркла. ... Поезд прайшоў, шлагбаум падняўся, стары чалавек перайшоў праз рэйкі і ўвайшоў у глухі завулак. ... У канцы завулка стаяў трохпавярховы вялікі стары дом. У ім было многа дзвярэй і вокан. Тынк на яго сценах даўно ўжо змылі дажджы, і дом пачарнеў. Цяпер у вокнах гэтага дома свяціліся агні і з сярэдзіны чулася музыка.

()